

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

Espoon kaupungin lausunto kokonaisuudessaan jätetty kohtaan "Muut kommentit HE-luonnoksesta"

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Espoon kaupungin lausunto kokonaisuudessaan jätetty kohtaan "Muut kommentit HE-luonnoksesta"

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

Espoon kaupungin lausunto kokonaisuudessaan jätetty kohtaan "Muut kommentit HE-luonnoksesta"

Lausuntonne koskien pykälää

Espoon kaupungin lausunto kokonaisuudessaan jätetty kohtaan "Muut kommentit HE-luonnoksesta"

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Espoon kaupunki on huolissaan tekoälysäädöksen valvontavastuussa olevien viranomaisten resurssoinnista. Etenkin Tietosuojavaltuutettu on tiettävästi jo tällä hetkellä aliresursoitu ja käsittelyajat ovat venyneet hyvin pitkiksi.

Huomiot koskien tukea ja neuvontaa lainsäädännön soveltamisessa

Osittain edellä mainittuun liittyen on varmistettava riittävä ennakoiva neuvonta ja tuki säädöksen soveltamiseen. Säädosehdotukseen olisi lisättävä ratkaisu neuvontatoiminnasta, joka toimisi erikseen valvontaviranomaisesta, jotta neuvontaa olisi mahdollista saada riittävän varhaisessa vaiheessa. Jos tekoälysäädöksen soveltamisen ohjeistusta saadaan vain kovin yleispätevästi tai se on luonteeltaan jälkikäteen valvovaa, asettaa se Espoolle merkittäviä haasteita uusien teknologioiden ja toimintamallien omaksumisessa. Investointeja ei ole mahdollista tehdä ilman riittävää oikeudellista varmuutta toiminnan lainmukaisuudesta. Koemme huolemme aiheelliseksi, sillä riittävän aikaisen ja

matalan kynnyksen neuvonnan puute liittyen tietosuojalainsäädännön tulkintaan aiheuttaa jo tällä hetkellä haasteita kuntien digipalvelukehitykselle, innovaatio- ja kokeilutoiminnalle sekä tietojohdamiselle.

Markkinavalvontaviranomaisten tehtäviin kuuluu hallintolain mukaisen neuvonnan ohella mahdollisen sanktion määrääminen. Itsekriminointisuojaan keskeisenä sisältönä on oikeus olla rikosasiassa todistamatta itseään vastaan ja oikeus olla myötävaikuttamatta oman syyllisyyden toteamiseen. Itsekriminointisuoja on ennen kaikkea asian selvittämisvaiheessa vaikuttava oikeusturvatae, jota tosiaan sovelletaan myös tekoälyasetuksessa tarkoitetun tapahtuman, käyttöönoton tai järjestelmän toimivuuden selvittämisvaiheeseen valvontaviranomaisessa.

Tekoälyä käyttävän oikeushenkilön näkökulmasta on arvioitava, missä vaiheessa esimerkiksi itsekriminointisuojaan kuuluva oikeus vaikenemiseen astuu voimaan, kun tekoälyn käytön neuvonta ja sanktiointi tapahtuu samassa viranomaisessa. Missä vaiheessa menettely muuttuu hallintolain tarkoittamasta neuvontamenettelystä ehdotetun sääntelyn tarkoittamaksi sanktiomenettelyksi? Ajankohta on tärkeä, koska kyseisestä ajankohdasta alkaa itsekriminointisuojaan vaikutukset oikeushenkilön kannalta. Kysymys ei myöskään ole pelkästään teoreettinen, vaan asetelma vaikuttaa eittämättä kyseessä olevien organisaatioiden halukkuuteen turvautua markkinavalvontaviranomaisten tukeen tarpeen tullen.

Koska organisaatioilla on tarve neuvonnalle myös tekoälyn hyödyntämiseen liittyen, tulisi neuvonta ja ohjeistus järjestää yllä mainituista syistä erillään sanktioista vastaavasta tahosta myös pienempien sanktioprosessien osalta.

Huomiot koskien kyberturvallisuutta

Tekoälyasetus edellyttää toimenpiteitä kyberturvallisuuteen liittyen. Kansallisessa toimeenpanolainsäädännössä tulisi varmistaa riittävä kansallinen koordinaatio valvovien viranomaisten kesken ja neuvonta valvonnan kohteena oleville toimijalle, jotta kyberturvallisuusvaatimuksien hyväksyttävistä toteutusvaihtoehdoista olisi riittävästi tietoa ja selkänajaa asetusta toimeenpaneville palveluntoimittajille ja käyttöönottajille. Yksi luonteva tapa olisi asettaa Traficomille velvoite vastata tällaisesta koordinaatiosta ja siihen liittyvästä ohjeistuksesta ja neuvonnasta. NIS2-direktiivin kansalliseen toimeenpanoon liittyen tästä on alustavasti myönteisiä kokemuksia. Tällöin Traficom voisi laatia vastaavan kyberturvallisuusohjeistuksen valvovalle viranomaisille sekä tarjota neuvontaa sen käyttöön sekä edellä mainituille viranomaisille että tekoälypalveluiden toimittajille ja käyttöönottajille.

Tärkeää olisi muutenkin varmistaa EU-direktiivien kyberturvallisuuden valvonnasta vastaavien viranomaisten välinen sujuva yhteistyö sekä yhdenmukaisuus ja yhteensovittaminen esimerkiksi tiedonhallintalain ja EU:n tekoälyasetuksen tietoturvallisuusvelvoitteiden asettamisessa ja tulkinnassa sekä neuvonnassa kansallisten vastuuviranomaisten välillä, jotta yksittäisen tiedonhallintayksikön olisi helppoa ylläpitää ja kehittää digitaalisia palveluitaan ilman ylitsepääsemätöntä byrokraattista taakkaa.

Samalla lainsäätäjien ja kansallisten valvovien viranomaisten tulisi varmistaa, että ratkaisujen käyttäjiin kohdistuva hallinnollinen taakka ei tule liian suureksi siten, että mahdollistettaisiin palveluntoimittajien sertifikaattien hyödyntäminen osana vaatimustenmukaisuuden todentamista ja

että olisi sujuvasti mahdollista tehdä kansallisia ja keskitettyjä perusoikeusarviointeja sekä muita hallinnollisia arviointeja (kuten kyberturvan vaatimustenmukaisuuden ja tietosuojan vaikutusarviointit) esimerkiksi kuntakentällä laajasti hyödynnetyistä ja riittävän yhtenevistä käytötapauksista tai järjestelmistä.

Tekoölyasetuksen kansallisessa toimeenpanolainsäädännössä tulisi varmistaa riittävät tiedon saanti ja jako-oikeudet sen varmistamiseksi, että valvovilla viranomaisilla olisi tehtävänä kerätä tietoa yleisesti tekoölyasetukseen liittyvän toiminnan volyyymista, riskeistä, toteutumisesta, seuraamusmaksuista, vaatimustenmukaisuuden arvioinneista ja vastaavista. Tätä tietoa tulisi analysoida ja raportoida sekä jakaa järkevällä karkeustasolla tekoölyä kehittäville ja käyttäville toimijoille mukaan lukien kunnille, jotta ne osaavat tehdä tunnistaa ja arvioida riskit tarkoituksenmukaisesti ja jotta ne osaavat määrittää muun muassa tarkoituksenmukaiset kyberturvallisuustoimenpiteet.

Muita huomioita

Dokumentin kohdassa 2.6 sivulla 28 on lausuttu seuraavasti: "Kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat antaa ohjeita ja neuvoja asetuksen täytäntöönpanosta, erityisesti pk-yrityksille ja start up-yrityksille huomioiden tekoölyneuvoston ja komission ohjeet ja neuvot." Espoo on jo ottanut ensimmäisiä askelia tekoölyratkaisujen käyttöönotossa. Tekoölyn ja digitalisaation hyödyntäminen palveluiden tuottavuuden ja vaikuttavuuden kehittämisessä on Espoon strateginen tavoite. EU:n tekoölysäätely ja sen kansallinen toimeenpanosäätely ovat kuitenkin monimutkaisia ja samanaikaisesti kuntien toimintaa ohjaa moninainen sektorilainsäädäntö. On oletettavissa, että useat Espoon palveluiden kannalta hyödylliset tekoölyjärjestelmät lukeutuisivat suuririskisiin järjestelmiin. Tästä syystä kunnat tarvitsevat tukea ja neuvontaa kansallisilta valvovilta viranomaisilta tai muulta nimetyltä taholta tekoölyn kehittämisen ja ennen kaikkea käyttöönoton tueksi. Siksi näemme tärkeänä, että edellä mainittuun kohtaan lisättäisiin tärkeiksi tuen kohteiksi myös kunnat.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen "Tiedonhallinnan muutosvaikutukset" organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Espoon kaupunki toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä. Lausunto kokonaisuudessaan on jätetty kohtaan "Muut kommentit HE-luonnoksesta"

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoölyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

Lausunto kokonaisuudessaan on jätetty kohtaan "Muut kommentit HE-luonnoksesta"

Wollsten Piia
Espoon kaupunki

Griep Wilhelmiina
Espoon kaupunki - Espoon kaupunki, Digipalvelukehitys ja tietojohdaminen
sekä Turvallisuus ja valmius